

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	- 9 ต.ย. 2554	20	7267	5

ร้อยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๓

พิณเปี้ยะ “ดนตรีทวด” คีตกิลป์ล้านนาสุดคลาสสิก

พิณ

เพ็ญ หรือ พินเปี้ยะ เครื่องดนตรีโบราณล้านนาที่มีความเก่าแก่มากที่สุดชิ้นหนึ่งมีวิวัฒนาการมาจากพิณธนู มีสายตั้งแต่ 2-7 สาย กล้องเสียงทำด้วยกะลามะพร้าว ดำทำด้วยไม้เนื้อแข็งเหลาเป็นทรงกระบอกปลายด้านหนึ่งเรียวแหลมสวมไว้กับหัวเปี้ยะ

ในภาษาล้านนาคำว่า “เปี้ยะ” หมายถึง อด หรือ แสด จึงมีผู้รู้บางท่านสันนิษฐานว่าชื่อนี้ น่าจะมาจากลักษณะการเล่นเปี้ยะที่ต้องเปิดออกเลื้อยออกอด แต่ข้อสันนิษฐานนี้ได้มองข้ามเหตุผลที่ว่าในสังคมของคนล้านนานั้น ผู้คนทั้งหญิงชายต่างก็เปลี่ยยกกันอย่างเปิดเผย เป็นเรื่องปกติธรรมดา ดังนั้นจึงไม่น่าจะมีการเปลี่ยยก “เปี้ยะ” กันอีก

เปี้ยะเป็นเครื่องดนตรีที่ชาวไทยวนรู้จักและทำเล่นกันมาตั้งแต่อดีต จากหลักฐานในพงศาวดารล้านช้างระบุว่า กษัตริย์แห่งอาณาจักรไทยในประเทศจีนตอนใต้ได้ส่งครูมาสอนคนไทยในแหลมอินโดจีน ให้รู้จักนาฏศิลป์และเครื่องดนตรี ซึ่งก็รวมถึงเปี้ยะด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่าใน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	- 9 ต.ย. 2554	20	7267	5

พงศาวดารล้านช้างจะกล่าวไว้ว่า กษัตริย์ไทยแห่งอาณาจักรไทยยูนนานเป็น
คนนำเอาเปี้ยะมาเผยแพร่ แต่ก็อยู่ในรูปแบบของตำนานซึ่งยังไม่สามารถใช้
เป็นหลักฐานอ้างอิงที่แน่นอนได้ นอกจากจะสรุปว่าสมัยที่แต่งตำนานหรือ
พงศาวดารนี้ขึ้นผู้แต่งตำนานนี้ได้รู้จักเปี้ยะกันแพร่หลายพอสมควรในสมัยหนึ่ง

เครื่องดนตรีเปี้ยะเคยนิยมอย่างแพร่หลายกันแต่ในราชสำนักฝ่าย
เหนือสมัยโบราณ ต่อมาได้แพร่ออกมาสู่กลุ่มชาวบ้านที่พอมีสถานะและมี
ฝีมือทางดนตรี เพราะหัวเปี้ยะซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญนั้นหายากและมี
ราคาแพง ประกอบกับเปี้ยะเป็นเครื่องดนตรีที่เล่นยากและมีเสียงไพเราะมาก
ดังนั้นใครที่เล่นเปี้ยะได้ก็จะเป็นที่ยกย่องชื่นชมเป็นพิเศษ ทำให้หนุ่มๆ ล้านนา
สมัยก่อนนิยมที่จะเสาะแสวงหาเปี้ยะมาเล่นกัน เพราะจะได้เปรียบเครื่อง
ดนตรีชนิดอื่นในเวลาที่ไปเที่ยวสาวยามค่ำคืน

การเล่นเปี้ยะ ผู้เล่นต้องครอบก้องเสียงไว้ที่หน้าอกและติดด้วย
เทคนิคเฉพาะที่เรียกว่า “ป็อก” โดยใช้นิ้วก้อยหรือนิ้วนางติดสาย และใช้

โคนนิ้วชี้ของมือนั้นแตะสายที่จุดเสียงจึงจะได้
เสียงดังสดใส กังวาน คล้ายเสียงระฆัง ว่ากันว่า
เปี้ยะที่ดีจะต้องมีเสียงดังเหมือน “เต็งพันเมา” คือ
กระดิ่งที่มีเสียงชวนให้หลงใหลโดยเร็วพลัน

เปี้ยะ เป็นเครื่องดนตรีที่ชาวบ้านใน
ล้านนานิยมเล่นกันอยู่ในสมัยหนึ่ง ปัจจุบันได้
สูญหายไปเกือบหมดแล้ว เปี้ยะยังเป็นเครื่อง
ดนตรีที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอัจฉริยะของผู้
ประดิษฐ์ และผู้เล่นเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	- 9 ต.ย. 2554	20	7267	5

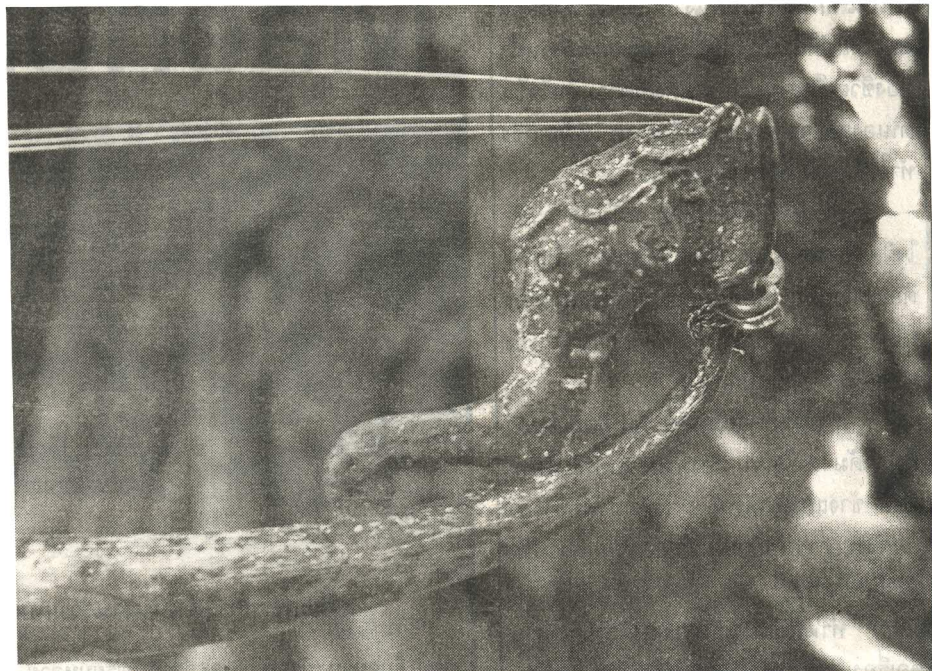
ยังเป็นเครื่องดนตรีระดับชาวบ้านที่ทำยากและมราคแพงที่สุด เสียงของเป็ยะมีลักษณะไพเราะและโอ้อ้อล่งการกว่าเครื่องดนตรีชนิดใด แม้ว่าเสียงของเป็ยะที่ได้รับการบันทึกเอาไว้และนำมาเปิดสู่กันฟังก็ไม่ได้มาจากยอดฝีมือในการเล่นเป็ยะ ทว่าก็ได้สะกดให้คนฟังเกิดความไหลหลงติดอกติดใจในเสียงของมันได้ไม่น้อย นอกจากนี้เป็ยะยังเป็นเครื่องดนตรีที่ผู้เสียงสามารถพลิกเพลงได้อย่างอิสระและกว้างขวางกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่น ดังนั้น “เป็ยะ” จึงสะท้อนภาพเอกลักษณ์ของสังคมล้านนาได้ค่อนข้างจะพิเศษและชัดเจนกว่าเครื่องดนตรีที่ชาวบ้านนิยมเล่นกัน

จากบทความเรื่อง “จากเสียงซึงสู่พิณเป็ยะ” ซึ่งเขียนโดยคุณจรัล มโนเพ็ชร กล่าวไว้ว่า “พิณเป็ยะ” เกือบสูญหายไปจากโลกนี้แล้ว ถ้าไม่มีอ้วยแปง โนจา ศิลปินผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมสาขาศิลปะการแสดง

**เครื่องดนตรีเป็ยะเคยนิยมอย่างแพร่หลาย
กันแต่ในราชสำนักฝ่ายเหนือสมัยโบราณ
ต่อมาได้แพร่ออกมาสู่กลุ่มชาวบ้านที่พอมี
ฐานะและมีฝีมือทางดนตรี เพราะหวั่นเป็ยะซึ่ง
เป็นส่วนประกอบสำคัญนั้นหายากและมีราคา
แพง ประกอบกับเป็ยะเป็นเครื่องดนตรีที่เล่น
ยากและมีเสียงไพเราะมากดังนั้นใครที่เล่น
เป็ยะได้ก็จะเป็นที่ยกย่องชมเชยเป็นพิเศษ ถ้า
ให้หุบๆ ล้านนาสมัยก่อนนิยมที่จะเสาะแสวง
หาเป็ยะมาเล่นกัน เพราะจะได้เปรียบเครื่อง
ดนตรีชนิดอื่นในเวลาที่ไปเที่ยวสาวยามค่ำคืน**

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	- 9 ต.ย. 2554	20	7267	5

(ดนตรีพื้นบ้าน-พินเปี้ยะ) อ้อยวัน ถาเกิด และอ้อยบุญมา ไชยมะโน ผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมสาขาเพลงพื้นบ้าน (2540) ช่วยกันฟื้นฟูรักษาศิลปะพื้นบ้านพินเปี้ยะที่ไม่เป็นที่แพร่หลายก็เพราะเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงเบามาก เล่นร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นไม่ได้ ท่วงทำนองและลีลาการเล่นก็เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผู้เล่นและคนฟังจะต้องมีสมาธิ กล่าวคือเสียงเปี้ยะที่แผ่วเบาและกังวานอยู่นั้น เปรียบประดุจกระแสน้ำดนตรีที่เล่นให้เทวดาฟังประมาณนั้นเสีย

อ้อยแปง โนจา เคยเล่นพินเปี้ยะและทิ้งไปแล้วเกือบ 50 ปีจนกระทั่งคุณจรัส มโนเพชร ได้ไปพบอ้อยแปง จึงขอให้ฟื้นคืนขึ้นมาใหม่ อ้อยแปงสร้างพินเปี้ยะด้วยตนเองและเริ่มระลึกถึงความหลัง จากเปี้ยะ 2 สายเพิ่มเป็น 4 สายและ 7 สายและในที่สุดอ้อยแปงก็มีโอกาสเล่นพินเปี้ยะต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา และได้นำพินเปี้ยะที่ตนเองเล่นถวายแด่ทั้งสองพระองค์

อ้อยแปง แม้จะมีชีวิตที่แสนลำบาก ต้องสานแข่งขายหารายได้ประทังชีวิต ต้องกินข้าวกับขนมไข่ แต่อ้อยแปงก็มีความสุขและมีความรักในการเล่นเปี้ยะ ยินดีที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้การเล่นเปี้ยะแก่นักศึกษาหรือผู้สนใจโดยไม่เรียกร้องสิ่งตอบแทน อ้อยแปงเคยบอกไว้ว่า การสอนศิษย์อย่าหวงวิชา และการถ่ายทอดให้คนอื่นต่อไปนั้นก็คือการได้ตอบแทนพระคุณของครูบาอาจารย์

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เสียงใหม่นิวส์	- 9 ต.ย. 2554	20	7267	5

ปัจจุบันเปี้ยะ ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมามีอีกครั้งในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา โดยศิลปินกลุ่มลายเมือง ซึ่งเป็นศิลปินกลุ่มที่รวมตัวกันของคนทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา ได้มีการนำเอา เปี้ยะดนตรีพื้นบ้านล้านนาโบราณมาแสดงให้ผู้สนใจได้รับชมกัน หลังจากนั้นดนตรีเปี้ยะก็ได้รับความนิยมแพร่หลายออกไป แต่ยังไม่มากนัก เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ

นายพิพัฒน์พงษ์ หน่อขัต และนายปรัชญา วงศ์ผืน จากชมรมสืบสานตำนานพิณเปี้ยะ ในมูลนิธิพระบรมธาตุศุภชัยสุเทพ กล่าวถึงความนิยมในดนตรีเปี้ยะว่า ในอดีตที่ผ่านมา พิณเปี้ยะไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควรเนื่องจากปัญหา 4 ประการคือ พิณเปี้ยะไม่มีบทบาทในเชิงพาณิชย์ พูดง่ายๆ คือ เล่นแล้วไม่ได้ตั้งค์ ส่วนใหญ่คนสมัยก่อนที่เล่นเปี้ยะเป็นนิยมเล่นไว้วัดสาว นอกจากนั้นดนตรีเปี้ยะยังถือเป็นเครื่องดนตรีที่เล่นยากจนมีคำกล่าวถึงการเล่นเปี้ยะว่า 3 เดือนหัดปี 3 ปีหัดเปี้ยะ ขณะเดียวกันประเพณีการแ้วสาวของคนรุ่นเก่าได้สูญหายไปจึงทำให้คนเล่นเปี้ยะไม่ได้สานต่อ สุดท้ายคือเครื่องดนตรีเปี้ยะนั้นเป็นเครื่องดนตรีที่หายากมีอุปกรณ์หลายอย่างจึงทำให้ไม่ได้รับความนิยม

นอกจากนั้นแล้ว กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มลายเมืองก็จะเน้นไปที่การส่งเสริม อนุรักษ์ สืบสานงานศิลปวัฒนธรรมของล้านนา เช่น ศิลปะการแสดง การฟ้อนดาบ ฟ้อนเชิง ฟ้อนสาวไหม การเล่นดนตรีพื้นบ้านสะล้อซอ ซึง เปี้ยะ รวมถึงการประดิษฐ์งานหัตถศิลป์ของล้านนาด้วย ปัจจุบันพิณเปี้ยะ ยังได้ถูกจัดแสดงไว้ให้ชมในพิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน

อย่างไรก็ตาม ชมรมสืบสานตำนานพิณเปี้ยะ ในมูลนิธิพระบรมธาตุศุภชัยสุเทพ ยังถือเป็นตัวแทนคนรุ่นใหม่ในการอนุรักษ์สืบทอดดนตรีเปี้ยะอันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนล้านนาไว้ไม่ให้สูญหายไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่นับวันผู้คนไม่ค่อยสนใจความเป็นตัวของเราเอง ซึ่งถ้าหากขาดกลุ่มคนกลุ่มนี้แล้ว ไม่นานศิลปวัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้ จะหลงเหลือไว้เป็นมรดกให้ลูกหลานไปอีกนานแค่ไหน

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th